

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี” มีแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
- 1.3 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 1.4 มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา
- 1.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา
- 1.7 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษา

2. ข้อมูลทั่วไปของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น

ได้มีผู้ให้ความหมายของความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

วอฮัลแมน (Wahimen, 1973) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นเป็นภาวะของจิตใจที่ผ่านประสบการณ์แล้วเกิดการเรียนรู้หรือผลักดันให้เกิดความคิดความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

โทมัส (Thomas, 1959 อ้างถึงใน เสกสิทธิ์ สุวรรณโชติ, 2550, หน้า 8) ให้ความหมายความคิดเห็นว่า คือ การยอมรับในคำพูดหรือความเชื่อที่นำไปสู่การคาดคะเนหรือการแปลผลในทางพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความ” ที่เป็นคำนำหน้ากริยาหรือคำวิเศษ เพื่อแสดงภาพและให้ความหมายของ “คิดเห็น” ว่าเป็นคำกริยาที่แปลว่า เข้าใจ ดังนั้น “ความคิดเห็น” จึงมีความหมายรวมว่า เป็นการแสดงภาพของความเข้าใจ

1. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไป
 2. ทศนะหรือประมาณการเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง
 3. คำแถลงที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอปรึกษา
- คำว่า “ความคิดเห็น” มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าเจตคติ ซึ่งมีคำอธิบายไว้ว่า แนวโน้มบุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มา และกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยาสนับสนุนหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน

เสกสรรค์ วัฒนพงษ์ (2542, หน้า 8) สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความเชื่อ ทศนะการวินิจฉัย การพิจารณา หรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบ โดยได้รับอิทธิพลมาจากทัศนคติและข้อเท็จจริง ความรู้ที่มีอยู่ของผู้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นอาจจะแสดงออกโดยการพูดหรือการเขียนก็ได้

“ความคิดเห็น” (Opinion) ตามพจนานุกรมทางการศึกษา (Good, 1959, p. 339) ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง ความนึกคิด ความรู้สึกประทับใจ ความเชื่อ การตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

กู๊ด (Good, 1959, p. 376) ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ ได้แก่

1. ความหมายทั่วไป หมายถึง ความเชื่อ ความเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึกหรือทศนะที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอนและยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์หรือกล่าวกว้าง ๆ ได้ว่า มีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้
2. ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูลหรือบุคคลที่เชื่อถือได้
3. ความคิดเห็นสาธารณะ หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวม ๆ ของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือข้อเท็จจริง

เฮลล็อก (Hurlock, 1995 อ้างถึงใน เสกสิทธิ์ สุวรรณโชติ, 2550, หน้า 8) ได้ให้คำนิยามว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคล จะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

โคลาซา (Kolasa, 1969, p. 386) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลในการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือการประเมินผล (Evaluation) เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากเหตุการณ์แวดล้อม (Circumstances)

เวบสเตอร์ (Webster, 1999, p. 385) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของการตัดสินใจหรือการลงความเห็นเกี่ยวกับบุคคลใดหรือสิ่งใด เป็นการประเมินสถานการณ์หรือประเมินค่าตามความเชื่อหรือความรู้สึก โดยความเชื่อนั้นมีน้ำหนักมากกว่าความประทับใจ แต่น้อยกว่าความรู้สึกอันแท้จริง

จากความหมายของความคิดเห็นข้างต้นสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกเพื่อให้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ทศนคติ ผ่านกระบวนการการพิจารณา วิเคราะห์ หรือตามประสบการณ์ของบุคคลที่แสดงออกตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยการแสดงออกนั้นอาจแสดงออกในรูปของอากัปกริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง การแสดงท่าทาง การพูดหรือเขียนก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษา

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยใช้การวางแผน การจัดองค์กรและการมอบหมายงาน การใช้ทักษะความเป็นผู้นำและการสร้างแรงจูงใจ ตลอดจนการติดตามและการควบคุมงาน (Bartol & Martin, 1991)

คุนตซ์ (Koontz, 1964) ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ เป็นอุปกรณ์การดำเนินการนั้น

การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่า ผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ และไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกัน ทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (ธงชัย สันติวงษ์, 2536, หน้า 1)

ธงชัย สันติวงษ์ (2545, หน้า 21-22) กล่าวถึง ลักษณะ การจัดการ ไว้ 3 ด้าน คือ

1. การจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในองค์กร
2. การจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3. การจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

สรุป การจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผนจัดองค์กรและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)

สิริยา เวียงนนท์ (2551, หน้า 8) ได้สรุปความหมายและขอบข่ายของ “การจัดการ” “การศึกษา” ไว้ว่า การจัดการ เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เมื่อนำมารวมความเป็น “การจัดการศึกษา” คือ กระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจัดบูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องมีความหลากหลาย โดยส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี

ดังนั้น การจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาจึงเป็นภาระงานของผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย นับตั้งแต่ครู อาจารย์ นักการภารโรง ตลอดจนผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ที่จะต้องมีหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนที่สุด โดยมีภารกิจหลัก คือ งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรืองานวิชาการ และมีภารกิจรอง คือ งานอื่นที่สนับสนุนการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน และมีผู้กล่าวว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้สามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่างคล่องตัว และเสร็จสิ้นในองค์กรของตนเองได้มากที่สุด การกระจายอำนาจการบริหารให้สถานศึกษา/ โรงเรียน เป็นฐาน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป (สรרך วรอินทร์ และทิพวัลย์ คำคง, 2545 หน้า 6)

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 16 การจัดการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับ
อุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน
กฎกระทรวง

การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับ
ปริญญา

การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย
ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา
ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน
สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 36 ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจเป็น
ส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทางตามมาตรา 21 ให้
สถานศึกษาดังกล่าว ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็น
ของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาการศึกษา
ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

รูปแบบของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 หมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 14 กำหนด
ไว้ว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา
ตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา
ของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ
วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการ
สำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา
และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ
ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ
หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้

มาตรา 19 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบันวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระบบอุดมศึกษาล้วนแล้วแต่มีปรัชญาการศึกษาเป็นของตนเอง แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในโครงสร้าง และแนวความคิดในเรื่องการจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจที่กำหนดไว้ในการจัดการอุดมศึกษาของแต่ละสถาบันการศึกษา หลักสูตรจึงเป็นสิ่งกำหนดในเรื่องของเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ต้องเป็นไปเพื่อสร้างปัญญา ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ คุณธรรม และความสมบูรณ์ให้กับนิสิตนักศึกษาและบัณฑิตของตน ตลอดจนเพื่อพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ การบริหารวิชาการให้แก่ชุมชนและสังคม การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการศึกษาตลอดชีวิต และช่วยเหลือร่วมมือกับการศึกษาทุกระดับ

หลักการที่สำคัญเพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาดำเนินต่อไปอย่างเต็มศักยภาพ ควรยึดหลักการดังนี้ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2546, หน้า 40) คือ

1. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ควรยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการอุดมศึกษา ความมีอิสระในการปกครองตนเอง ความอิสระและความคล่องตัวในการดำเนินงาน และความมีเสรีภาพทางวิชาการ และมีระบบที่ตรวจสอบและวัดได้
2. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง พึงมีหน้าที่และรับผิดชอบต่อผู้เรียนสาธารณะชนและสังคมของประเทศ
3. สถาบันอุดมศึกษา พึงได้รับการจัดสรรงบประมาณแบบหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษาทุกระบบจึงมีหน้าที่จัดดำเนินการให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2546, หน้า 40-44)
 - 3.1 การวิจัยเพื่อพัฒนา และสร้างองค์ความรู้
 - 3.2 จัดการเรียนการสอนและฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
 - 3.3 รับผิดชอบ ดูแล แก้ปัญหา ร่วมมือ และส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - 3.4 ชำรงรักษา สืบสาน รังสรรค์ เผยแพร่วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
 - 3.5 สนับสนุนการเรียนรู้ขั้นสูง และการศึกษาตลอดชีวิต

3.6 การให้ความช่วยเหลือและร่วมกันจัดการศึกษาทุกระดับหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา จึงควรมีแนวทางในการดำเนินงานภารกิจให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 6 ด้านดังกล่าว และควรมีการติดตามการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมและผู้เรียน เช่น สร้างหลักสูตรใหม่ที่มองลักษณะบัณฑิต และความคาดหวังในบัณฑิตที่เป็นองค์รวม ไม่แยกการเรียนรู้เป็นรายวิชา แต่ควรพัฒนาเป็นชุดวิชาที่เชื่อมโยงแนวความคิดและหลักวิชาต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ความจริงและการสร้างสรรค์ปัญญาและคุณความดีหรือจิตวิญญาณ สร้างหลักสูตรใหม่ในระดับปริญญาตรีที่มีความสมบูรณ์และบูรณาการความรู้หรือภูมิปัญญา วิถีการดำเนินชีวิต และความสามารถในวิชาชีพที่มุ่งการฝึกตน และการปฏิบัติตนที่สามารถออกไปทำงานได้จริงตรงกับสภาพจริงของการทำงาน ลักษณะหลักสูตรที่สะท้อนความเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ควรมีชุดวิชาการแก้ปัญหาของสังคม ชุดวิชาท้องถิ่นและการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น กระบวนการเรียนรู้ต้องปรับเปลี่ยนจากการถ่ายทอดความรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับอาจารย์ และระหว่างผู้เรียนกับผู้คนในสังคม กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ การทำได้ คิดได้ ตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตรที่คำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่น การเรียนรู้จากชาวบ้าน คุณอาจารย์ต้องกระตุ้นหรือสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดพลังถึงขั้นร้อนวิชาที่จะออกไปวางแผนและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

องค์ประกอบของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

การจัดระบบการพัฒนาหลักสูตร เป็นการกำหนดขั้นตอนและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสำหรับระดับการศึกษาต่าง ๆ เช่น ปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาหรือกลุ่มการศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น อาชีวศึกษา ครูศึกษา เกษตรศึกษา เป็นต้น การจัดระบบการพัฒนาหลักสูตรกระทำได้อย่างหลายแนว แต่ต้องให้ครอบคลุมขั้นตอนหลัก 5 ขั้นตอน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2544, หน้า 8) ได้แก่

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และความต้องการด้านการพัฒนาบุคลากร
2. การกำหนดรูปแบบหลักสูตร
3. การกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร
4. การกำหนดวิธีการนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินติดตามและปรับปรุงหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร มี 4 ส่วน คือ

1. การศึกษาทั่วไป (General Education)
2. การศึกษาวิชาเฉพาะ (Specialize Education)
3. การศึกษาเสริม (Enrichment Education)
4. การศึกษาเพิ่มเติม (Exploratory Education)

การจัดสัดส่วนของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้ง 4 ส่วน เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับกันว่าผู้พัฒนาหลักสูตรเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มาจากสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนั้นการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงมุ่งในการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีความสามารถทางวิชาชีพมากขึ้น ตามแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญที่ทำการสอนอยู่ในแต่ละสถาบัน แต่ในขณะเดียวกัน นักการศึกษาหลายคนก็พยายามเน้นให้เห็นความสำคัญของวิชาศึกษาทั่วไป (ปทีป เมธาคุณวุฒิ 2545, หน้า 2-3) หลักสูตรจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ภารกิจของสถาบันระดับอุดมศึกษามีส่วนสำคัญต่อการจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพราะหลักสูตรคือ แผนของการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายซึ่งหมายถึง การพิจารณา คัดเลือก จัดรวบรวม และเรียบเรียงเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีสติปัญญาและคุณธรรม สามารถสร้างเสริมองค์ความรู้ คิดวิเคราะห์ได้ และนำความรู้มาแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ในส่วนวิชาการ วิชาชีพและการดำรงชีวิต มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 1) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล

ทาบ (Taba, 1962, p. 425) กล่าวว่า หลักสูตรโดยทั่วไป มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ลักษณะบัณฑิตที่พึงปรารถนายังมีปัจจัยอื่น ๆ ในการพิจารณาประกอบด้วย เช่น การพิจารณาถึงสิ่งกำหนดหลักสูตร คือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับนำมาใช้เป็นพื้นฐานข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ เป้าหมายและอุดมการณ์ของประเทศ สภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จิตวิทยา และคุณธรรมจริยธรรม รายละเอียดสิ่งที่กำหนดหลักสูตรเหล่านี้ มีดังต่อไปนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543) คือ

1. สิ่งกำหนดหลักสูตรทางด้านเป้าหมายประเทศ
2. สิ่งกำหนดหลักสูตรทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

3. สิ่งกำหนดหลักสูตรทางด้านวิชาการ
4. สิ่งกำหนดหลักสูตรทางด้านเทคโนโลยี
5. สิ่งกำหนดหลักสูตรทางด้านจิตวิทยา
6. สิ่งกำหนดหลักสูตรด้านคุณธรรมจริยธรรม
7. สิ่งกำหนดหลักสูตรด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา

มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา

ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษา เสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มสถาบันที่มีปรัชญา วัตถุประสงค์ และพันธกิจในการจัดตั้งที่แตกต่างกัน ตามความในมาตรา 8 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาไว้ ดังนี้

มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยมาตรฐาน 2 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานย่อยด้านต่าง ๆ 4 ด้าน

1.1 ด้านกายภาพ

สถาบันอุดมศึกษา มีอาคารที่ประกอบด้วยลักษณะสำคัญของอาคารเรียนที่ดี มีห้องครบทุกประเภท พื้นที่ใช้สอยที่ใช้ในการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมทุกประเภท มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนอาจารย์ประจำ จำนวนนักศึกษาในแต่ละหลักสูตร และจำนวนนักศึกษาตามแผนการรับนักศึกษาตามเกณฑ์พื้นที่ใช้สอยอาคาร โดยประมาณ รวมทั้งต้องจัดให้มีห้องสมุดตามเกณฑ์มาตรฐาน มีครุภัณฑ์ประจำอาคาร ครุภัณฑ์การศึกษา และคอมพิวเตอร์จำนวนเพียงพอต่อการจัดการศึกษา

ทั้งนี้ อาคารและบริเวณอาคารจะต้องมีความมั่นคง ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ หรือความจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

1.2 ด้านวิชาการ

สถาบันอุดมศึกษามีศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติการกิจด้านวิชาการ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถาบันอุดมศึกษา และแผนการผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนอง ความต้องการของประเทศและผู้ใช้บัณฑิตโดยรวม มีหลักประกันว่า ผู้เรียนจะได้รับการบริการ การศึกษาที่ดี สามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างมีคุณภาพ สถาบันต้องมีการบริหารวิชาการที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพประสิทธิผล ทั้งในด้านการวางแผนรับนักศึกษาและการผลิตบัณฑิต การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ประเมินผล การเรียนรู้ การประกันคุณภาพการเรียนการสอน และการปรับปรุง การบริหารวิชาการ

1.3 ด้านการเงิน

สถาบันอุดมศึกษามีความพร้อมด้านการเงิน ทั้งงบการเงินรวมและงบที่จำแนกตาม กองทุน มีแผนการเงินที่มั่นคง เป็นหลักประกันได้ว่าสถาบันจะสามารถจัดการศึกษาได้ตามพันธกิจ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาในอนาคต เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียน และผู้ใช้บริการอุดมศึกษา สถาบันมีการจัดทำรายงานการเงินที่แสดงถึงการได้มา ของรายได้รายรับ การจัดสรร การใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพ และทั่วถึงเป็นธรรมอย่างชัดเจน รวมทั้ง การนำรายได้ไปลงทุนภายใต้การประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยง ระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติการควบคู่ไปกับการใช้เงินทุกประเภท และมีระบบการติดตามตรวจสอบ ผลประโยชน์ทับซ้อนของบุคลากรทุกระดับ

1.4 ด้านการบริหารจัดการ

สถาบันอุดมศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอด วิสัยทัศน์ ค่านิยม ไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และ พันธกิจที่กำหนดไว้ โดยมีสภาสถาบันทำหน้าที่กำกับนโยบาย การดำเนินการตามแผน การบริหาร บุคคล การบริหารงบประมาณ และทรัพย์สิน การบริหารสวัสดิการที่จัดให้กับนักศึกษาและบุคลากร ทุกระดับ รวมทั้งกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่กำหนดไว้ มีการเผยแพร่ผลการกำกับ การดำเนินงานของสภาสถาบันและ การบริหารจัดการของผู้บริหารทุกระดับสู่ประชาคมภายในสถาบันและภายนอกสถาบัน ภายใต้หลัก ธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วย หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า

2. มาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานย่อยด้านต่าง ๆ 4 ด้าน

2.1 ด้านการผลิตบัณฑิต

สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการรับนักศึกษาเข้าเรียนที่มีคุณสมบัติและจำนวนตรงตามแผนการรับนักศึกษา และสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพ สถาบันผลิตบัณฑิตได้ตามคุณลักษณะจุดเน้นของสถาบันตรงตามเป้าหมายที่กำหนด และจัดให้มีข้อเสนอแนะที่ชัดเจนเผยแพร่ต่อสาธารณะในเรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนคณาจารย์ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งในและนอกหลักสูตร และตอบสนองความต้องการของนักศึกษา

2.2 ด้านการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินพันธกิจด้านการวิจัยอย่างมีคุณภาพประสิทธิภาพและภายใต้จุดเน้นเฉพาะ โดยมีการดำเนินการตามนโยบายแผนงบประมาณ มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากรให้มีสมรรถนะในการทำวิจัยส่งเสริม และสร้างเครือข่ายการทำวิจัยกับหน่วยงานภายนอกสถาบัน เพื่อให้ได้ผลงานวิจัย ผลงานประดิษฐ์ และงานริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ สนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ในวงกว้าง และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน

2.3 ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

สถาบันอุดมศึกษามีการให้บริการทางวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในวงกว้างและกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอาจให้บริการโดยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลได้ในหลายลักษณะ อาทิ การให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ การจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่องบริการแก่ประชาชนทั่วไป การให้บริการทางวิชาการนี้ สามารถจัดในรูปแบบของการให้บริการแบบให้เปล่าหรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือเป็นข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนา และปรับปรุงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

2.4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้ง และมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพมีวิถีชีวิตที่ปรารถนา และเรียนรู้วิธีการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาได้ สถาบันมีการควบคุมการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมของสถาบัน

การจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานอุดมศึกษา

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd) เป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสาขาวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิ ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ การเปิดโอกาสในเทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่า สามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

หลักการสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1. ยึดหลักความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษา โดยมุ่งให้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการนำแนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนของอาจารย์ การเรียนรู้ของนักศึกษา ตลอดจนการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตจะบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวังได้จริง
2. มุ่งเน้นที่มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes) ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพ เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิต โดยเริ่มที่ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา คือ กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่คาดหวังไว้ก่อน หลังจากนั้นจึงพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้บัณฑิตบรรลุถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้นั้นอย่างสอดคล้อง และส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ
3. มุ่งที่จะประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วเข้าด้วยกันและเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งจะสามารถอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความหมายและความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาของคุณวุฒิหรือปริญญาในระดับต่าง ๆ
4. มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันใด ๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ดี ทั้งในและต่างประเทศ โดยเปิดโอกาสให้สถาบัน

อุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยมีหัวใจถึงคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งจะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข และภาคภูมิใจเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต และเป็นคนดีของสังคม ช่วยเพิ่มความเข้มแข็ง และขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1. เพื่อเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการนำไปเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา
2. เพื่อกำหนดเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้ชัดเจน โดยกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่คาดหวังในแต่ละคุณวุฒิ/ปริญญาของสาขา/ สาขาวิชาต่าง ๆ และเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญในสาขา/ สาขาวิชา ได้ใช้เป็นหลัก และเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนกระบวนการวัดและประเมินผลนักศึกษา
3. เพื่อเชื่อมโยงระดับต่าง ๆ ของคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาและเป็นระบบ เพื่อบุคคลจะได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และหลากหลายตามหลักการศึกษาดตลอดชีวิต มีความชัดเจนและ โปร่งใส สามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานคุณวุฒิในระดับต่าง ๆ กับนานาชาติได้
4. เพื่อช่วยให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษา และเป็นกลไกในการประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับผู้ประเมินของการประกันคุณภาพภายนอกเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต และการจัดการเรียนการสอน
5. เพื่อเป็นกรอบของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคม และสถาบันอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เกี่ยวกับความหมายของคุณวุฒิ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งคุณลักษณะอื่น ๆ ที่คาดว่าบัณฑิตจะพึงมี
6. เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียงมาตรฐานคุณวุฒิระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ ในการย้ายโอนนักศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษา การลงทะเบียนข้ามสถาบัน และการรับรองคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ
7. เพื่อให้มีการกำกับดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิตกันเองของแต่ละสาขา/ สาขาวิชา

8. เพื่อนำไปสู่การลดขั้นตอน/ ระเบียบ (Deregulation) การดำเนินการให้กับสถาบัน
อุดมศึกษาที่มีความเข้มแข็ง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง “การทำงานขององค์การ
เสร็จ โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ” แม้วานักบริหารจะมีผู้ลงมือทำงาน และพยายามอาศัยคนอื่นเป็น
ผู้ทำงานต่าง ๆ ก็ตาม ก็มิได้หมายความว่านักบริหารไม่ต้องทำอะไรเลย ตรงกันข้ามนักบริหารกลับ
ต้องหันมาทำงานบริหารหรือการจัดการที่เป็นงานของกลุ่มทั้งกลุ่ม เพื่อให้องค์การสามารถดำเนิน
ไปอย่างเป็นระบบ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสานสอดคล้องกัน

สัมพันธ ภูไพบูลย์ (2540, หน้า 16) กล่าวว่า การจัดการคือ ศิลปะในการใช้บุคคลอื่น
ร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบ
ความคาดหวังและโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

สมยศ นาวิการ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการของการวางแผน
แผนการจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้
ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

ธิดา พาหอม (2544, หน้า 21) กล่าวว่า การบริหาร (Administration) กับคำว่า
(Management) เป็นคำที่ใช้แทนกันได้ พิจารณาในด้านของความนิยม คำว่า Administration เป็น
เรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานในภาคราชการ และองค์การที่มีได้มุ่งหวังผลกำไร ส่วนคำว่า
Management เป็นเรื่องของการบริหารงานในภาคธุรกิจเอกชน

พนัส หันนาคินทร์ (2544, หน้า 5) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหาร
ใช้อำนาจ ตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ หรือคาดว่าจะมีการจัดการ
ดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

มัลลิกา ต้นสอน (2544, หน้า 22) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการใน
การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสั่งการและ
การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

ยุทธ ไกยวรรณ (2545, หน้า 2) กล่าวถึง การบริหาร คือ กลุ่มบุคลากรหรือบุคลากรที่
ทำหน้าที่วางแผนให้คนอื่นทำแทน โดยอาศัยใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย
ข้อกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารต้องอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยการบริหารด้วย

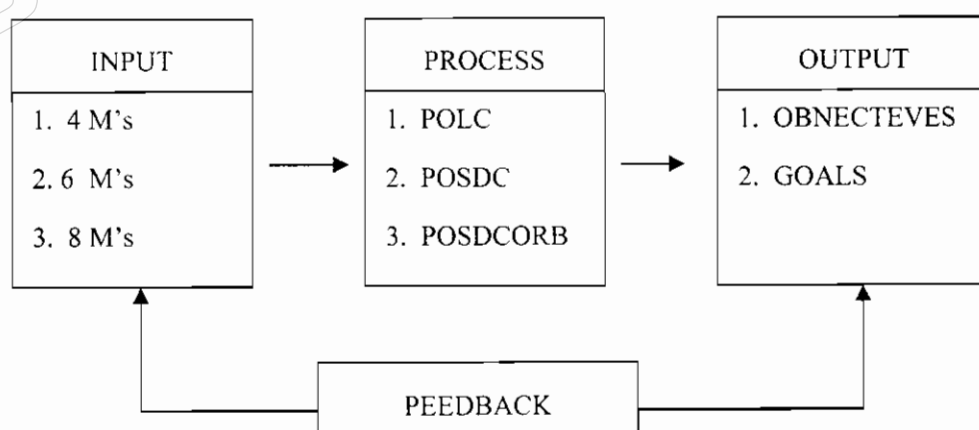
ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สุดา สุวรรณภิรมย์, ขวลิต ประภาวนนท์, และสมศักดิ์ วาณิชยาภรณ์
(2545, หน้า 20) กล่าวว่า การจัดการเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคคล

จะทำงานร่วมกันในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพหรือการจัดการ หมายถึง กระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชักนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) และมนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากร ข้อมูลองค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการซึ่งผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ ดำเนินการจัดสรรทรัพยากร เพื่อพัฒนานิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยทุกคณะทุกชั้นปี ทั้งพระภิกษุ สามเณร ไปสู่จุดหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้บริหาร ต้องใช้ความสามารถของตนเองในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรนั้น ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่นิสิต นักศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เจริญมาถึงปัจจุบัน และจะเจริญต่อไปในอนาคตอย่างมั่นคง เพื่อให้สังคมเป็นสุขด้วยการใช้หลักการบริหารจัดการที่ดีและ ความเป็นธรรมยังคงอยู่นั่นเอง

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2545, หน้า 421) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กร มีความมั่นใจในการทำงาน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับการทำงานที่ดี ไม่ควรมี ลักษณะตายตัว ต้องยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ อาจมีการปรับปรุงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 211) ได้ให้ความหมายการจัดการ คือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ

ภาพที่ 2 กระบวนการจัดการ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545, หน้า 211)

Input คือ ทรัพยากรทางการบริหาร (Management Resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วยดังนี้ คือ คน (Man), เงิน (Money), วัตถุดิบ (Material) และวิธีการ/ จัดการ (Method/ Management) ถูกนำเข้าไปในระบบ เพื่อการประมวลผลหรือการบริการที่เติบโตและพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการที่เติบโตขึ้นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการ เริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญหรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานที่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลก ทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว ใครไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อมเสียเปรียบในเชิงธุรกิจจึงได้เพิ่มข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปในทรัพยากรกระบวนการผลิต รวมเป็น 8M's ซึ่งเป็นทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุด ครบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมผลิตการจัดการจำหน่ายและการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง

PROCESS คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำในปัจจุบัน มีหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีพัฒนาการของแนวคิดมาตั้งแต่สมัยของฟาโยล์ (Fayol, 1916 อ้างถึงใน ศาสตราจารย์ สุทธิวงศ์, 2550) ที่เห็นว่าหน้าที่การจัดการ ประกอบด้วย POCCC ได้แก่ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การสั่งการ (Commanding), การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

OUTPUT คือ เป้าหมาย (Goals) หรือวัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การที่นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนที่สอง เป้าหมายขององค์การสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภท ด้วยกัน คือ องค์การที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit) และองค์การมีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-Profit) หรืออาจแบ่งเป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้ากับองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Services) ก็ได้

บาร์โทล และมาร์ติน (Bartol & Martin, 1991, p. 7) ได้นำเสนอว่ากระบวนการจัดการประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือกำหนดการทำงานขององค์การไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ในการบริหารงานใด ๆ ก็ตาม ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ในการวางแผน เพราะการวางแผนเป็นหน้าที่ประการแรกของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า แผนงานเป็นกรอบและเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานทั้งหมด ถ้าปราศจากแผนงานแล้ว

เป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ได้ผลดี การวางแผนในการบริหารงานนั้น จะต้องจัดทำทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว ในการวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร (How) จะใช้เงินเท่าไร (How many) จะให้ใครเป็นผู้ทำ (Who) และจะกระทำที่ไหน (Where) และทำเมื่อไร (When)

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์การหรือจัดหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายการควบคุม และบังคับบัญชาในลักษณะของหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วย (Auxiliary) พร้อมทั้งกำหนดขนาดของการควบคุมไว้ด้วย การจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การ เพื่อให้เกิดการสื่อความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อสื่อสาร

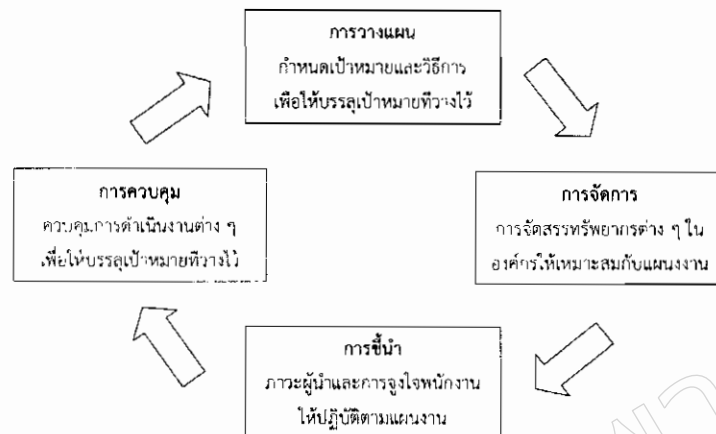
3. การนำ (Leading) หมายถึง การที่ผู้นำใช้การโน้มน้าวให้สมาชิกองค์การปฏิบัติตามคำสั่งของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำงาน นอกจากนั้นยังรวมถึงการติดต่อสื่อสาร การสั่งการ และการจูงใจภายในองค์การอีกด้วย

4. การควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การว่า สมาชิกองค์การที่เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ โดยดูได้จากการปฏิบัติงานจริง เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ถ้างานของการทำงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ก็จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานและแผนในการทำงาน

โรบิน และดีเซนโซ (Robbins & DeCenzo, 2005, p. 34) การจัดการ (Management) หมายถึง ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์การ ซึ่งตามความหมายนี้ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ขบวนการ (Process) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ขบวนการ (Process) ในความหมายของการจัดการนี้ หมายถึงหน้าที่ต่าง ๆ ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การโน้มน้าองค์การ และการควบคุม

ดริคเกอร์ (Druck, 2006, p. 25) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งรวมถึงกิจกรรม 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การชี้นำ และการควบคุมองค์การ นอกจากกิจกรรมการจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตัดสินใจในการบริหารจัดการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกลุ่ม และการจัดการในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

ดั่งภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กิจกรรมหลักในการจัดการ (Dalf, 2006 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 27)

บุคคลหรือบุคลากรที่ทำหน้าที่วางแผนให้คนอื่นทำแทน โดยอาศัยใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารต้องอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยการบริหารด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 20) กล่าวว่า การจัดการเป็นกระบวนการ ออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคคลจะทำงานร่วมกันในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพหรือการจัดการ หมายถึง กระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) และมีมนุษยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากรข้อมูลองค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการ ซึ่งผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ ดำเนินการจัดสรรทรัพยากร เพื่อพัฒนานิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยทุกคณะทุกชั้นปี ทั้งพระภิกษุ สามเณร ไปสู่จุดหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้บริหาร ต้องใช้ความสามารถของตนเองในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การนั้น ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่นิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏเจริญมาจนถึงปัจจุบัน และจะเจริญต่อไป ในสาคร สุขศรีวงศ์ (2550, หน้า 45) กล่าวถึง แนวคิดการจัดการสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์
2. แนวคิดการจัดการเชิงบริหาร
3. แนวคิดการจัดการเชิงพฤติกรรม
4. แนวคิดการจัดการเชิงปริมาณ

5. แนวคิดการจัดการร่วมสมัย

แนวคิดการจัดการแต่ละแนวคิดมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร แต่ละแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ มีจุดมุ่งเน้นหรือวิธีในการจัดการเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายแตกต่างกันไป

แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มอนทานา และชาร์เนว (Montana & Charnov, 2000 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 46) ได้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ว่าเกิดขึ้นในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมจากความพยายามของนักวิทยาศาสตร์และนักคิดในยุคนั้นที่ต้องการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของแรงงาน โดยอาศัยวิธีการที่ได้ศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์ โดยแนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการตั้งสมมติฐาน กำหนดตัวแปร ทดลอง แล้วจึงวัดผลการทดลองตามกระบวนการเข้าจนค้นพบวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น กระทั่งค้นพบวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน ผู้ค้นพบการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน จนได้รับชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ คือ เฟรดเดอริก เทอเลอร์ ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดในการจัดการผลผลิตในการขนเหล็กของโรงงานในโรงงานหลอมเหล็ก โดยค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดในการขนเหล็ก เทเลอร์จึงได้กำหนดหลักการที่สำคัญในการจัดการ 4 ประการ คือ

1. ในการทำงานแต่ละงานให้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุดสำหรับงานนั้น
 2. ให้จัดหมวดหมู่ในการทำงานให้เหมาะสม พร้อมแบ่งงานและความรับผิดชอบระหว่างฝ่ายบริหาร และคนงานอย่างเหมาะสม
 3. คัดเลือกคนงานที่เหมาะสมแล้วฝึกอบรมและพัฒนาตามวิธีการที่กำหนด
 4. ให้ฝ่ายบริหารประสานงานและทำความเข้าใจกับคนงานในเรื่องต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด
- แนวคิดแนวทางการจัดการเชิงบริหารเกิดจากความพยายามของนักคิดและนักวิชาการที่คิดค้นกำหนดหลักการบริหารให้ชัดเจน ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิดการจัดการเชิงบริหาร คือ ฟาโยล์ (Fayol, 1949 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 47) ได้แก่

กิจกรรมหลักในองค์กรธุรกิจ ได้แก่

1. เทคนิคและการผลิต (Technical and Production)
2. การพาณิชย์ (Commercial)
3. การเงิน (Financial)
4. ความมั่นคง (Security)
5. การบัญชี (Accounting)
6. การจัดการ (Management)

หน้าที่ทางการจัดการ ได้แก่

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์กร (Organization)
3. การบังคับบัญชา (Commanding)
4. การประสานงาน (Coordinating)
5. การควบคุม (Control)

แนวคิดการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกขององค์กร ความรู้สึกและความคาดหวังของพนักงาน ตลอดจนเป้าหมายและแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน เมโย (Mayo, 1933 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 48) เป็นการศึกษาที่มีอิทธิพลและวางรากฐานการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในเวลาต่อมา การศึกษามีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างของแสงสว่างในสถานที่ทำงานกับผลผลิต โดยแบ่งพนักงานออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) และควบคุม (Control Group) จนได้ข้อสรุปว่า นอกจากปัจจัยการผลิตตามปกติซึ่งได้แก่ ค่าแรง แสงสว่าง และระยะเวลาการหยุดพักแล้ว ปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย ปัจจัยเหล่านั้น รวมถึงความรู้สึกของพนักงานว่ากำลังอยู่ในการทดลอง การแบ่งกลุ่มการทำงาน การสื่อสารระหว่างหัวหน้างาน ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานด้วยกัน ตลอดจนความคาดหวัง เป้าหมาย และแรงจูงใจในการทำงาน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ รวมเรียกว่า ปัจจัยเชิงพฤติกรรม

แนวคิดการจัดการเชิงปริมาณ ฟาโยล์ (Fayol, 1949 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 50) กล่าวว่า เป็นการนำหลักคณิตศาสตร์ สถิติ ตลอดจนคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประมวลผลเพื่อช่วยในการบริหารจัดการ ต่อมาได้มีการพัฒนาวิธีการและระบบต่าง ๆ และเป็นระบบที่ใช้งานกันอยู่ทั่วไป เช่น ระบบสนับสนุนเพื่อการตัดสินใจ และระบบสนับสนุนสำหรับผู้บริหาร และการจัดการเชิงปริมาณสามารถแตกสาขาออกเป็นวิทยาศาสตร์การจัดการ (Management Science) การจัดการการดำเนินงาน (Operation Management) และระบบสารสนเทศทางการจัดการ (Management Information System)

แนวคิดทางการจัดการร่วมสมัยกล่าวถึงแนวคิดเรื่องระบบ (System Approach) เป็นการมองว่าองค์กรทุกองค์กรเป็นระบบขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ ภายในองค์กร อาทิ การวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล การประเมินผล การจ่ายค่าตอบแทน การควบคุม ตลอดจนการเงิน และการผลิต ที่มีผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา แนวคิดการจัดการตามสถานการณ์ (Situational Approach)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การจูงใจ การควบคุม การประสานงาน การรายงานผล ซึ่งแสดงการทำงานดังนี้ (สัมพันธุ์ ภูไพบูลย์, 2540, หน้า 33)

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดโครงการไว้ว่าจะทำอะไรในการบริหาร การศึกษานั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องวางแผน เพราะการวางแผนเป็นหลักสำคัญขั้นพื้นฐานของ กระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องตระหนักไว้อยู่เสมอว่า แผนงานเป็นหลักและจัดเป็น รากฐานของการปฏิบัติงานทั้งปวง ถ้างานใดก็ตามหากปราศจากการวางแผนแล้ว โอกาสที่ผู้บริหาร จะทำงานให้ได้ผลดีมีน้อยมาก ในการวางแผนอาจจัดเป็นแผนระยะสั้นหรือแผนระยะยาวก็ได้ และ รูปแบบของการวางแผนควรต้องประกอบด้วยนโยบาย วัตถุประสงค์ แนวปฏิบัติหรือวิธีดำเนินการ

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานของ องค์การเป็นหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหน้าที่ และความรับผิดชอบ ของแต่ละหน่วยงาน ตลอดจนกำหนดสายงานการควบคุมบังคับบัญชาในลักษณะของหน่วยงาน หลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วย พร้อมทั้งมีการกำหนดช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย ตามปกติแล้ว ช่วงการบังคับบัญชานี้จะอยู่ระหว่าง 3-15 หน่วยงานย่อย การจัดองค์การเป็นเรื่อง สำคัญมาก ถ้าจัดองค์การได้ดี จะเกิดความราบรื่นในองค์การ การจัดองค์การนี้ สามารถแสดงไว้ใน แผนภูมิ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสื่อสาร เกิดความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา การติดต่อสื่อสาร

3. การจัดบุคลากร (Staffing) หมายถึง การดำเนินงานบริหารงานบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ ทุกประเภทของหน่วยงาน เป็นกระบวนการวางแผน ระเบียบ และกรรมวิธีที่ใช้ใน การดำเนินงานเกี่ยวกับตัวบุคคล โดยให้ได้บุคคลที่เหมาะสม (Put the Right Man on the Right Job) การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรม การพัฒนาคนที่บรรจุแล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น เลื่อนระดับ การพิจารณาโทษ ตลอดจนการพ้นจากงาน และการดูแลรักษาเรื่องสวัสดิการ

เนื่องจาก “คน” เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหาร การบริหารงานบุคคลจึงมี ความสำคัญสูงสุดในกระบวนการบริหาร ผู้บริหารจึงพึงเอาใจใส่ให้มาก ต้องดูแลให้คนใน หน่วยงานอยู่ในสภาพที่สามารถจะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความสามารถอยู่เสมอ โดยให้ ความเป็นธรรมเสมอหน้ากัน

4. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การสั่งการถือว่าเป็นขั้นตอนที่ สำคัญยิ่งในกระบวนการบริหาร และเป็นบทบาทที่สำคัญของนักบริหาร เพราะในการสั่งการนั้น คำสั่งของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์การหรือหน่วยงานอาจจะเป็นไปตามแผน

หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรืออาจจะไม่เป็นตามนั้นได้ การสั่งการเป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการกำหนดให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงาน

ดังนั้น การตัดสินใจเป็นการเลือกทิศทางเดินขององค์กร ซึ่งในการวินิจฉัยสั่งการนั้น ผู้บริหารอาจเลือกได้ 2 วิธี คือ การสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษรและการสั่งการด้วยวาจา ในการวินิจฉัยสั่งการ มีข้อควรคำนึงดังนี้ 1) การสั่งการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรหรือสถาบันหรือไม่ 2) ผู้บริหารมีข้อมูลผลการวิจัยและมีความเห็นของนักวิชาการประกอบการตัดสินใจหรือไม่ 3) ผู้ที่จะรับคำสั่งไปปฏิบัติ มีความรู้ความสามารถเพียงพอหรือไม่ 4) ปัจจัยเกื้อกูล อุปสรรค ในการปฏิบัติงานนี้พร้อมและเพียงพอหรือไม่ และมีมากน้อยเพียงใด 5) ควรคำนึงถึงผลที่จะกระทบจากการสั่งการและเตรียมแก้ปัญหาไว้อย่างไร 6) การสั่งการจะต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันระหว่างผู้สั่ง ผู้รับสั่ง ไปปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารการศึกษา นอกจากข้อควรคำนึงดังกล่าวแล้ว การตัดสินใจยังต้องอาศัยตัวบทกฎหมาย ระเบียบ และกฎอย่างอื่น แนวนโยบาย ประเพณีที่เคยปฏิบัติมาเป็นประจำ

5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานหรือองค์กรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการส่งเสริม ชักจูง ตักเตือน และช่วยเหลือให้ทุกหน่วยงานรับเอาหน้าที่ขององค์กรไว้เป็นจุดหมายปลายทาง เอาวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นทิศทาง และใช้มาตรฐานการปฏิบัติงานไว้เป็นแนวปฏิบัติ ดังนั้น การประสานงานจึงเป็นการจัดให้คนขององค์กรทำงานให้ประสานกัน โดยยึดถือหน้าที่ วัตถุประสงค์ และมาตรฐานการปฏิบัติงานขององค์กรเป็นหลัก เพื่อให้องค์กรหรือโรงเรียนเป็นปึกแผ่นและก้าวหน้าอยู่เสมอ

วิธีประสานงานภายในหน่วยงานมีดังต่อไปนี้ 1) จัดทำแผนภูมิแสดงสายงานและกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานและตำแหน่งต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการก้าวล่วงงานกัน 2) จัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารภายในอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเข้าใจซึ่งกันและกัน 3) จัดให้มีคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ หรือกำหนดแนวปฏิบัติของหน่วยงาน หรือจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประจำ หรือกรรมการเฉพาะกิจขึ้นก็ได้ 4) การใช้วิธีการงบประมาณ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมให้แผนปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานหรือโครงการประสานกัน ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การติดตามผลเพื่อเป็นการติดตามผลงานความก้าวหน้าของงาน ให้หาทางแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาต่าง ๆ ด้วย 6) การใช้วิธีติดต่อนอกแบบ เพื่อจะสร้างสัมพันธภาพในหน่วยงาน โดยอาศัยการติดต่อแบบไม่เป็นทางการให้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เพื่อช่วยให้การประสานงานเป็นไปด้วยดี 7) การใช้เจ้าหน้าที่สำหรับติดต่อเฉพาะ โดยการเลือกใช้

บุคคลที่มีความเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานโดยเฉพาะ 8) จัดให้มีงานชุมนุมระหว่างสมาชิกในโปรแกรมวิชา เช่น การประชุมสัมมนา งานเลี้ยงเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการประสานงานทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม

6. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์ขององค์การ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการตามกระบวนการบริหาร โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนงาน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ และการประสานงาน ต่อจากนั้นก็เป็นที่หน้าที่ของฝ่ายบริหารจะต้องติดตามผลว่า การที่ได้สั่งการหรือมอบหมายไปนั้น ผลจากการปฏิบัติงานรุดหน้าไปด้วยดีหรือมีอุปสรรคขัดข้องประการใด ผลการปฏิบัติงานจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายของหน่วยงานหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการประเมินผลงานของหน่วยงานและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานด้วย จะได้เป็นข้อมูลสำหรับการรายงานต่อผู้บังคับบัญชา และยังเป็นการประชาสัมพันธ์หน่วยงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบด้วย

7. การจัดงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การบริหารงบประมาณเรื่องการเงิน เงินเป็นปัจจัยสำคัญประเภทหนึ่งในการบริหารงาน การทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้น หมายถึง การทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ด้วยวิธีการง่าย ๆ รวดเร็ว ให้ได้งานปริมาณมาก และงานมีคุณภาพสูง ให้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด การวางแผนใช้เงินในหน่วยงานนับว่ามีความสำคัญมาก ทำอย่างไรจึงจะให้งานเสร็จ ได้งานมาก แต่ใช้เงินน้อย ดังนั้น หน่วยงานจึงต้องมีการวางแผนการใช้เงิน การตรวจสอบควบคุมบัญชีให้เป็นไปอย่างประหยัด และต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายของทางราชการโดยเคร่งครัด จึงเป็นที่หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องแบ่งสรรปันส่วนเงินทั้งงบประมาณและเงินบำรุงการศึกษาให้เหมาะสมกับทุก ๆ หน่วยงาน และยังต้องมีการวางแผนการที่จะได้เงินมาสนับสนุนตามแผน และโครงการทั้งระยะสั้นและระยะยาวอีกด้วย

สมยศ นาวิการ (2544, หน้า 24-25) กล่าวว่า กระบวนการบริหารควรประกอบด้วย

4 ประการ คือ

1. การวางแผน หมายถึง การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการ พิจารณาถึงความพร้อมขององค์การ ตลอดจนปัจจัยที่ช่วยให้องค์การหรือหน่วยงานบรรลุเป้าหมาย และจัดทำแผนงานขึ้นมาเพื่อดำเนินงาน

2. การจัดองค์การ หมายถึง การให้รายละเอียดงานทุกอย่างที่ต้องกระทำ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์การ การแบ่งปริมาณงานทั้งหมดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถปฏิบัติโดยบุคคลคนเดียว และการกำหนดกลไกของการประสานงานของสมาชิกขององค์การ เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. การสั่งการ หมายถึง กระบวนการของการสั่งการและการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกของกลุ่ม

4. การควบคุม หมายถึง ความพยายามอย่างมีระบบเพื่อกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงาน การออกแบบระบบข้อมูลย้อนกลับ การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า พิจารณามีข้อแตกต่างหรือไม่ และทำการแก้ไขใด ๆ ที่ต้องการ เพื่อเป็นหลักประกันว่าทรัพยากรทุกอย่างขององค์กรได้ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์กร

ดาร์ฟ (Dale, 2006 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, หน้า 26-27) กล่าวถึง กิจกรรมหลักทางการจัดการแบ่งออกเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการ เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การจัดองค์กร (Organizing) ประกอบด้วย การจัดบุคคล แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด การวางแผนและการจัดการองค์กรนี้ จัดได้ว่าอยู่ในส่วนของการคิดซึ่งเป็นนามธรรม เพื่อให้ส่วนการคิดนี้นำไปสู่การกระทำที่สำเร็จเป็นรูปธรรม จะต้องอาศัยสมาชิกในองค์กรซึ่งหมายถึงตนเองและผู้อื่นร่วมกันทำงาน และเพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานได้ตามความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และบรรลุวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยกิจกรรมในลำดับต่อไปนี้ เรียกว่า การชี้นำ

3. การชี้นำ (Leading) ประกอบด้วยเนื้อหา 2 เรื่องสำคัญ คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และการจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวกับการชักจูงหรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ

4. การควบคุมองค์กร (Controlling) เป็นการควบคุมองค์กรให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กรเป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด

จากกระบวนการในการจัดการดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการที่เริ่มต้นจากการวางแผนแล้วไปจบลงที่การควบคุม จะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามสภาพแวดล้อมขององค์กร ทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมภายในและสภาวะแวดล้อมภายนอก ดังนั้น นักบริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมอยู่เสมอ เพื่อที่จะทำให้การบริหารงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์กรในท้ายที่สุด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำลักษณะสำคัญของการกระบวนการบริหารจัดการของบาร์โตน และมาร์ติน (Bartol & Martin,

1991) ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม เพื่อให้การบริหารงานภายในองค์กรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา

จันทรานิ สงวนนาม (2545, หน้า 17) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาหมายถึง การบริหารและการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร โปรแกรมการศึกษา การพัฒนาการสอน และการประเมินผล การสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียนตามแนวคิดของเดเรค และ โร ในการบริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะเพิ่มเติม คือ

1. ทักษะทางการศึกษาและการสอน เป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมี เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา และจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนในฐานะนักวิชาการศึกษาที่ดีด้วย
2. ทักษะทางความรู้ความคิด เป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาได้และเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างทักษะอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความคิด ภูมิปัญญาและวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะไม่สามารถเป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลได้ ถ้าปราศจากความรู้ และ ไม่สามารถใช้ความรู้ในทางที่มีความหมายสร้างสรรค์

จันทรานิ สงวนนาม (2545, หน้า 23-24) กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษามี 7 ขั้นตอน คือ

1. การตัดสินใจเพื่อการดำเนินการ
2. การวางแผนปฏิบัติการตามแนวทางเลือกที่ตัดสินใจเลือกแล้ว
3. การจัดองค์การ
4. การติดต่อสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร
5. การจูงใจให้ทุกคนในองค์กรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ
6. การประสานงาน
7. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน

การบริหารปัจจุบันมีงานในหน้าที่ของผู้บริหาร ได้แก่

1. งานการวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กร และการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ
2. การจัดองค์การแผนงานจะดำเนินการไปได้ด้วยดีก็ด้วยการจัดองค์การที่ดี ซึ่งประกอบไปด้วย การนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหารที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ การจัดองค์การจึงหมายถึง การนำเอาทรัพยากรการบริหารทุกประเภทมาบูรณาการเพื่อดำเนินการ

3. การจูงใจที่จะช่วยให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจูงใจในที่นี้ยังหมายถึง การอำนวยความสะดวก การติดต่อสื่อสาร และการเป็นผู้นำในการดำเนินการ

4. การควบคุมงาน เป็นการติดตามและประเมินผล เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่าการบริหารการศึกษา คือ ผู้บริหารของสถานศึกษาต้องนำปัจจัยต่าง ๆ มาพัฒนา
เยาวชน นิสิต ประชาชน ให้มีความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ
จิตใจ ย่อมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ประเทศชาติต้องการ โดยใช้กระบวนการ
ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบการศึกษา เช่น การวางแผน การจัดการ การจูงใจ การควบคุมคุณภาพ
ให้นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้สึกเกิดความพึงพอใจในการตัดสินใจเข้ารับการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ที่ปัจจุบันมีจำนวนนิสิตเพิ่มขึ้นทุกปี อีกทั้งผู้บริหารการศึกษาต้องมีความเข้าใจในระบบการศึกษา
เป็นอย่างดี มีความพร้อมในการช่วยสนับสนุนเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา ประชาชนให้ดำเนินไป
ในแนวทางที่ผู้บริหารต้องใช้วิธีการที่จะกำหนดตามทิศทางการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้
แม้จะต้องใช้เวลาในการดำเนินการปลูกฝังพัฒนาตามแนวทางที่สังคมต้องการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

สมุณทนา จุลชาติ (2546, หน้า 80) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านโรงเรียน คือ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยการจัดสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของโรงเรียน 2) ปัจจัยด้านผู้บริหาร คือ พฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียน แสดงออก ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงานและพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ และ 3) ปัจจัยด้านครู คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทและบุคลิกลักษณะของครู เพราะพฤติกรรมของบุคลากรจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ผลปรากฏว่าปัจจัยทั้ง 3 ด้าน สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนซึ่งได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามัคคี

ปัจจัยด้านสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของสถานศึกษา เพราะการที่สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ย่อมมาจากการดำเนินงาน และการบริหารงานด้านสถานศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในส่วนของปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรทางการศึกษา และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ซึ่งมีสาระโดยสรุป ดังนี้

ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์
ทรัพยากรทางการศึกษาจึงครอบคลุมอยู่ในความหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมองในแง่ของทาง
เศรษฐศาสตร์หรือทางการบริหารก็ตาม การดำเนินการกับทรัพยากรเหล่านี้ ต้องมีหลักการ วิธีการ

และแนวคิดเป็นกรอบ เพื่อให้เกิดผลและมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่เนื่องจากการศึกษาเป็นงานใหญ่ ขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายส่วน ทรัพยากรจึงมีจำนวนมาก และหลากหลายรูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546, หน้า 46) ซึ่งชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2541, หน้า 4) ได้จำแนกทรัพยากรทางการศึกษาไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ ในความหมายที่แคบทรัพยากรทางการศึกษา คือ ปัจจัยนำเข้า ที่นำไปใช้เพื่อจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทในสังคม ปัจจัยนำเข้าเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปของเงินงบประมาณ ทั้งด้านรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำ เช่น เงินเดือน ค่าตอบแทนกับงบประมาณรายจ่ายด้านการลงทุน ส่วนในความหมายที่กว้าง ทรัพยากรทางการศึกษา คือ ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในความหมายนี้ ทรัพยากรเพื่อการศึกษาจึงไม่จำเป็นต้องอยู่เฉพาะงบประมาณเพื่อการศึกษา แต่รวมถึงการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการดึงและระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาส่งเสริมเกื้อหนุนการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเม็ดเงินหรืออุปกรณ์หรือเวลาที่จัดเป็นการให้โอกาสทางการศึกษา ทั้งในการสละเวลามาให้บริการทางการศึกษาจากบุคคลภายนอกในสังคมที่ไม่ใช่ครูอาจารย์ประจำ นอกจากนั้น ทรัพยากรทางการศึกษายังหมายรวมถึง ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนคลื่นวิทยุโทรทัศน์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาด้วย

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดหามาได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและทรัพย์สินอื่น ไม่ว่าจะเป็นสื่อการศึกษา วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งรวมถึงตัวบุคคลที่ร่วมให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนด้วย

ในส่วนของปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษาที่มีผลโดยตรงกับการจัดการศึกษา คือ สื่อการศึกษาหรือวัสดุอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ ที่นำมาประกอบกัน เพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสื่อการศึกษานั้นจัดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้กระบวนการเรียนการสอนครบบริบูรณ์ และยังอาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวชี้ถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในแต่ละครั้งอีกด้วย เพราะตัวสื่อจะเป็นตัวการสำคัญที่นำเอาความรู้และประสบการณ์เข้าไปสู่การรับรู้ของผู้เรียน ซึ่งการรับรู้เองที่ครูผู้สอนจะเลือกช่องทางให้ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้วความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดจะไม่สามารถเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ตามประสงค์ของผู้สอน นอกจากนี้ สื่อการศึกษาจะช่วยรักษาความคงที่ (Consistency) ของเนื้อหา เพราะได้บรรจุไว้ในตัวสื่อแล้ว สามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ สามารถรวบรวมเป็นระบบเพื่อเป็นแหล่งความรู้ในศูนย์วิทยบริการของสถานศึกษา สามารถใช้เป็นสื่อเพื่อการเรียนซ่อมเสริม เพิ่ม

ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน และเครื่องมือกำหนดบทบาทของครู และนักเรียน (สมเชาว์ เนตรประเสริฐ, 2548)

สื่อการศึกษาเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างครูผู้สอน และเนื้อหาที่ครูเตรียมเพื่อถ่ายทอดไปสู่ตัวผู้เรียน หากองค์ประกอบของสื่อการสอนขาดไป ก็ไม่มีช่องทางใดเลยจะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้ โดยสื่อการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (นิคม ทาแดง และคณะ, 2548)

1. สื่อการศึกษาประเภทวัสดุ บางชนิดสามารถใช้ได้ทันที ผู้เรียนสามารถอ่านและศึกษาได้โดยไม่ต้องอาศัยเครื่อง เช่น ตำรา เอกสาร แผนภูมิ รูปภาพ เป็นต้น แต่สื่อประเภทวัสดุบางชนิดต้องอาศัยอุปกรณ์หรือเครื่อง เช่น CD-ROM แผ่นโปรเจกเตอร์ เทป วีดิทัศน์ สไลด์ เป็นต้น
2. สื่อการศึกษาประเภทอุปกรณ์หรือเครื่องต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ
3. สื่อการศึกษาประเภทเทคนิควิธีการและกิจกรรม เช่น กิจกรรมพัฒนาชุมชน การจัดนิทรรศการป้องกันโรคเอดส์ การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการจัดประเภทของสื่อการศึกษาอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเน้นพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยถือว่าสิ่งใด ๆ ก็ตามที่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ถือได้ว่าสื่อเป็นแหล่งรวมความรู้ โดยแหล่งความรู้มีด้วยกัน 4 ลักษณะ ได้แก่ (นิคม ทาแดง และคณะ, 2548)

1. แหล่งความรู้ที่เกิดจากครูผู้สอนที่ยึดเอาครูผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะโดยวิธีการใดก็ตาม การยึดเอาผู้สอนเป็นศูนย์กลางว่าเป็นสื่อเช่นนี้ เพราะมีความเชื่อว่าคนก็เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สามารถแพร่ความรู้ไปสู่ผู้รับสาร สื่อบุคคลจะเป็นสื่อที่มีคุณค่ามากที่สุด เพราะเป็นแหล่งความรู้ที่กว้างขวาง สามารถมีปฏิสัมพันธ์ขณะถ่ายทอดประสบการณ์และปรับสภาพให้เหมาะสมได้กับทุกสถานการณ์ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ และทุกพฤติกรรม อันได้แก่ พุทธพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย และที่สำคัญครูเป็นสภาพของมนุษย์มีความรู้สึกรู้สิดีใจ คุณธรรม ซึ่งหาจากสื่ออื่น ๆ ไม่ได้

2. แหล่งความรู้ที่เกิดจากผู้เรียน โดยได้มีการกำหนดให้ผู้เรียนเป็นแหล่งความรู้ด้วยความเชื่อว่า “ทุกคนมีความรู้และประสบการณ์” และความรู้ในประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนเอง เป็นความรู้ที่มีความเรียบง่าย เข้าใจง่าย และเป็นช่วงของวัยวุฒิที่เหมาะสมตรงตามสภาพที่เป็นจริง และวิธีการหาความรู้ที่เป็นจริงและวิธีการหาความรู้เป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนเอง ซึ่งจะทำให้องค์ประกอบของการเรียนรู้ เช่น ระดับความรู้ ภาษาการสื่อสาร บรรยายความเป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้จริง ซึ่งโดยหลักของการเรียนรู้แล้วถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการกระทำด้วย

ตนเอง อันจะเป็นผลถึงความเข้าใจ ความคล่องแคล่ว และความรู้สึกรู้สึกที่เป็นพฤติกรรมที่ถาวร และเป็นการปลูกฝังให้สามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา

3. แหล่งความรู้ที่เกิดจากสื่อเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การใช้สื่อการศึกษาเป็นตัวกลาง การถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน โดยทั่วไปจะเป็นสื่อสำเร็จ ทั้งที่เป็นสื่อระบบและไม่เป็นระบบ การใช้สื่อเป็นศูนย์กลางเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีการจัดระบบของการเรียนรู้ไว้ให้ เช่น การอ่านจากตำรา การใช้ห้องสมุด การเรียนด้วยบทเรียน โปรแกรมสไลด์ วีดิทัศน์ ซีดี-รอม ความรู้จากสื่อประเภทนี้ แม้จะเป็นแบบเนื้อหาตายตัว แต่ก็สามารถใช้เรียนรู้และทบทวนได้ตามความต้องการ และการใช้สื่อเป็นศูนย์กลางนี้ หากได้มีการออกแบบให้เป็นสื่อประสม (Multi Media) ก็จะส่งเสริมให้ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้หลายอย่างอีกด้วย

4. แหล่งความรู้ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การนำเอาสภาพแวดล้อมมาเป็นแหล่งความรู้ อันได้แก่ อาคารสถานที่ ชุมชน องค์ประกอบชุมชน สวนสาธารณะ

สื่อการศึกษาจะให้ประโยชน์อย่างมาก ถ้ามีการใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น ในการเลือกสื่อการศึกษาควรพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เลือกสื่อการศึกษาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียนการสอน เรื่องนั้น ๆ
2. เลือกสื่อการศึกษาที่สอดคล้องกับลักษณะการตอบสนองและพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของผู้เรียนที่คาดหวังจะเกิดขึ้น พฤติกรรมของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนมีความถึงพอใจในกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ และความพึงพอใจย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี
3. เลือกสื่อการศึกษาให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน
4. เลือกสื่อการศึกษาให้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน สื่อการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนควรง่าย และอยู่ในขอบเขตความสามารถของผู้เรียน
5. เลือกสื่อการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีความสมบูรณ์ สามารถสื่อความหมายได้ถูกต้อง
6. เลือกสื่อการศึกษาที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อความประหยัดเวลาและงบประมาณ
7. เลือกสื่อการศึกษาที่จะพอหาได้ โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความปลอดภัย ประหยัด และสามารถใช้ได้สะดวก

ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของทรัพยากรทางการศึกษาที่มีผลต่อการจัดการศึกษา คือ งบประมาณ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการบริหารงาน การบริหารเงินหรืองบประมาณนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของระเบียบและแนวปฏิบัติว่าด้วยระเบียบการเงินให้ถูกต้อง (พรทิพย์ สระบงกช, 2544, หน้า 31-32)

ดังนั้น ทรัพยากรทางการศึกษาจึงนับเป็นส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลต่อการจัดการศึกษา ซึ่งทรัพยากรทางการศึกษาในที่นี้หมายถึง ปริมาณคุณภาพของเอกสาร สื่อการศึกษา วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา แหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา รวมทั้งงบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษา

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องปฏิสัมพันธ์ด้วยตลอดเวลาที่อยู่ในสถานศึกษา โดยสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ และมีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ (สุเมธนา จุลชาติ, 2546, หน้า 42) ซึ่งสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง อาคารสถานที่ และบริเวณที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน มีความสำคัญต่อนักเรียนและผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษามาก หรืออาจกล่าวในอีกทัศนะหนึ่งว่า ครูมิใช่ตัวจักรสำคัญที่จะสร้างความเจริญงอกงามและพัฒนาการในทุก ๆ ด้านให้นักเรียน อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีอิทธิพลเหนือจิตใจ และพฤติกรรมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของผู้เรียน ตลอดจนการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ทุกคนในสถานศึกษา (ขวัญจิรา ภูสังข์, จินตนา เลหาวิช และอุไรวรรณ โชติชูชนะ, 2543 หน้า 49-57) เช่นเดียวกับพิกุล สีหาพงษ์ (2543, หน้า 26-27) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความดีและความสุขของผู้เรียน คือ การปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นภายในสถานศึกษา การจัดบริเวณสถานศึกษาให้น่าอยู่ การจัดสวนและปลูกไม้ดอกไม้ประดับสวยงาม ภายในห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทดี ผู้สอนมีความรู้ ความสามารถ แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย มีอาคารเรียนและอาคารประกอบเพียงพอ และวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูหลากหลาย

จรายพร ธรณินทร์ (2542, หน้า 229) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีของสถานศึกษา คือ มีบรรยากาศร่มรื่น ปลอดภัย มีอุปกรณ์ให้เรียนรู้ ทดลองให้เล่น มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้ท้าทายต่อการเรียนรู้ใหม่ ๆ มีบรรยากาศห้องเรียน และนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มที่ มีสถานที่ที่สงบเงียบ และห้องเรียนรู้ที่สามารถใช้เสียงสนุกได้เต็มที่ บรรยากาศที่ดี แสง สี ความร้อน เสียง ไม่มีมลพิษ มีสถานที่ ซึ่งนักเรียนทำงานตามลำดับหรือทำงานเป็นกลุ่มได้ มีเฟอร์นิเจอร์ เครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียน

นอกจากนี้ สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, หน้า 174-175) มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จในการมุ่งสู่คุณภาพการศึกษาได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงสิ่งแวดล้อมในการทำงานของผู้บริหาร ครู บุคลากร และที่สำคัญ คือ ห้องเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณลักษณะต่อผู้เรียน ประกอบไปด้วยเกณฑ์ดังนี้ 1) ห้องเรียนที่มีคุณภาพเปรียบเสมือนเรือนเพาะชำทางปัญญา เป็นแหล่งสร้างสรรค์ทางปัญญา ไม่ใช่ทรงขังหรือเรือนจำทางปัญญา ซึ่งการสร้างปัญญานั้นคือ การสร้างคนที่มีคุณภาพและช่วยให้

สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ 2) ห้องเรียนที่มีคุณภาพ เมื่อเข้าไปเรียนแล้วจะเกิดปัญญา เกิดความคิด เรียนแล้วสามารถเข้าใจความเป็นคน เข้าใจโลก เข้าใจตนเอง มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ 3) ห้องเรียนต้องสร้างปรัชญาความคิดเชิงบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตจริงในความเป็นมนุษย์ ต้องกล่อมเกลาหัวใจผู้เรียนให้ถึงส่วนรวม เสียสละ ทำประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม และประเทศชาติ มิใช่มุ่งประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก 4) ห้องเรียนที่มีคุณภาพ ต้องพัฒนาผู้เรียนให้รู้วิธีการเรียนรู้ รักการเรียนรู้ ต้องเน้นย้ำทักษะพื้นฐาน ทักษะการคิดระดับสูง และโครงสร้างกระบวนการคิด ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการจัดการ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบ การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การทำงานเป็นทีม ฯลฯ 5) ห้องเรียนที่มีคุณภาพต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องใช้รูปแบบและยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้เรียน

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาดังต่อไปนี้

ด้านการวางแผน การวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดระบบงานให้มีความคล่องตัว และนำข้อมูลที่ผ่านมาใช้ในการพัฒนาแผนการวางแผน เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากร และบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน การวางแผนของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดหลักสูตรให้กับนักศึกษา โดยมีการจัดระบบสถานที่ อุปกรณ์ และขั้นตอนการให้บริการอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับพรทิพย์ สระบงกช (2544, หน้า 82) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัย คือ ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านทรัพยากร โดยทั้ง 6 ปัจจัยนั้น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการศึกษา ปรากฏว่ามี 3 ปัจจัยที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด เรียงลำดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านทรัพยากร

ด้านการจัดองค์การ การจัดองค์การให้ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรทุกระดับ สถานที่ทำงานสะอาดและสะดวกต่อการปฏิบัติงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนและเหมาะสม และมีการปรับปรุงระบบและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและทันสมัย การจัดรูปแบบสถานที่และกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาอย่างชัดเจน โดยมีพื้นที่ให้บริการที่เหมาะสม และมีความคล่องตัวต่อการใช้งาน สอดคล้องกับไชยยันต์ ชาญปรีชารัตน์ (2543, หน้า 125-126) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาโรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอน ส่วนอีก 3 ด้านที่เหลือ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอนนักศึกษาระดับ ปวส. ของโรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอน ส่วนอีก 3 ด้านที่เหลือ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอน และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ด้านการนำ กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้นำใช้ภาวะผู้นำมุ่งผลักดันให้บุคลากรทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่ การสั่งการ การตัดสินใจ การจูงใจ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การนำเป็นศิลปะอย่างหนึ่งมิใช่เป็นการสั่งการแต่อย่างเดียว การนำจะต้องทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน มิใช่ใช้อำนาจสั่งหรือบังคับให้ทำ ดังนั้น กิจกรรมสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของการนำได้แก่ การตัดสินใจ (Decision Making) การสั่งการ (Commanding) การจูงใจ (Motivation) การประสานงาน (Coordination) การติดต่อสื่อสาร (Communication) และภาวะผู้นำ (Leadership) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532, หน้า 24) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของเอกชน พบว่า คุณสมบัติเด่นด้านวิชาการและความประพฤติของนักเรียนสัมพันธ์กับความสำเร็จในชีวิตและการได้รับการยกย่องจากสังคม สามารถเป็นผู้นำ และทำประโยชน์ต่าง ๆ ให้สังคมได้

ด้านการควบคุม กระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การว่าสมาชิกองค์การที่เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ โดยดูได้จากการปฏิบัติงานจริง เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ถ้างานของการทำงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานก็จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานและแผนในการทำงานสอดคล้องกับจิตตีม้าอัครดิพวงศ์ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของนักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี 4 ปี สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ประจำปีการศึกษาที่ 2/ 2552 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และนักศึกษาเข้าชั้นเรียนมากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป นักศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน วิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในด้านเนื้อหาวิชา ค่าเฉลี่ย 4.37 ด้านผู้สอน

ค่าเฉลี่ย 4.37 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย 4.36 และด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย 4.40 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และในด้านปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.94

ข้อมูลทั่วไปของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คณะครุศาสตร์ได้ขึ้นหัตถ์ในการจัดการศึกษาเพื่อรับใช้สังคมมาเป็นเวลากว่า 30 ปี โดยมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม ทำหน้าที่ผลิตครูเพื่อรองรับการขยายตัวของการจัดการศึกษา ปฏิบัติภารกิจเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ และการดำเนินการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งผลการดำเนินงาน ดังนี้ (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2555)

ปรัชญาคณะครุศาสตร์

ครูพัฒนาคน คนพัฒนาชาติ ครุศาสตร์พัฒนาครู

วิสัยทัศน์คณะครุศาสตร์

คิดกว้าง มองไกล ใฝ่รู้ สู้งาน และมีวิญญานครู

พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตครู
2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้แก่สังคม
3. ส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยทางการศึกษา
4. บริการวิชาการแก่สังคม
5. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
7. บริหารจัดการคณะตามหลักธรรมาภิบาล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการ

ของบุคคล และหน่วยงานทางการศึกษา

3. เพื่อพัฒนาศาสตร์ทางการศึกษา ด้วยวิธีการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย

ปณิธาน

มุ่งมั่นพัฒนานักศึกษาคูให้มีวินัย มีน้ำใจ ใฝ่รู้ และอยู่อย่างมีความสุข

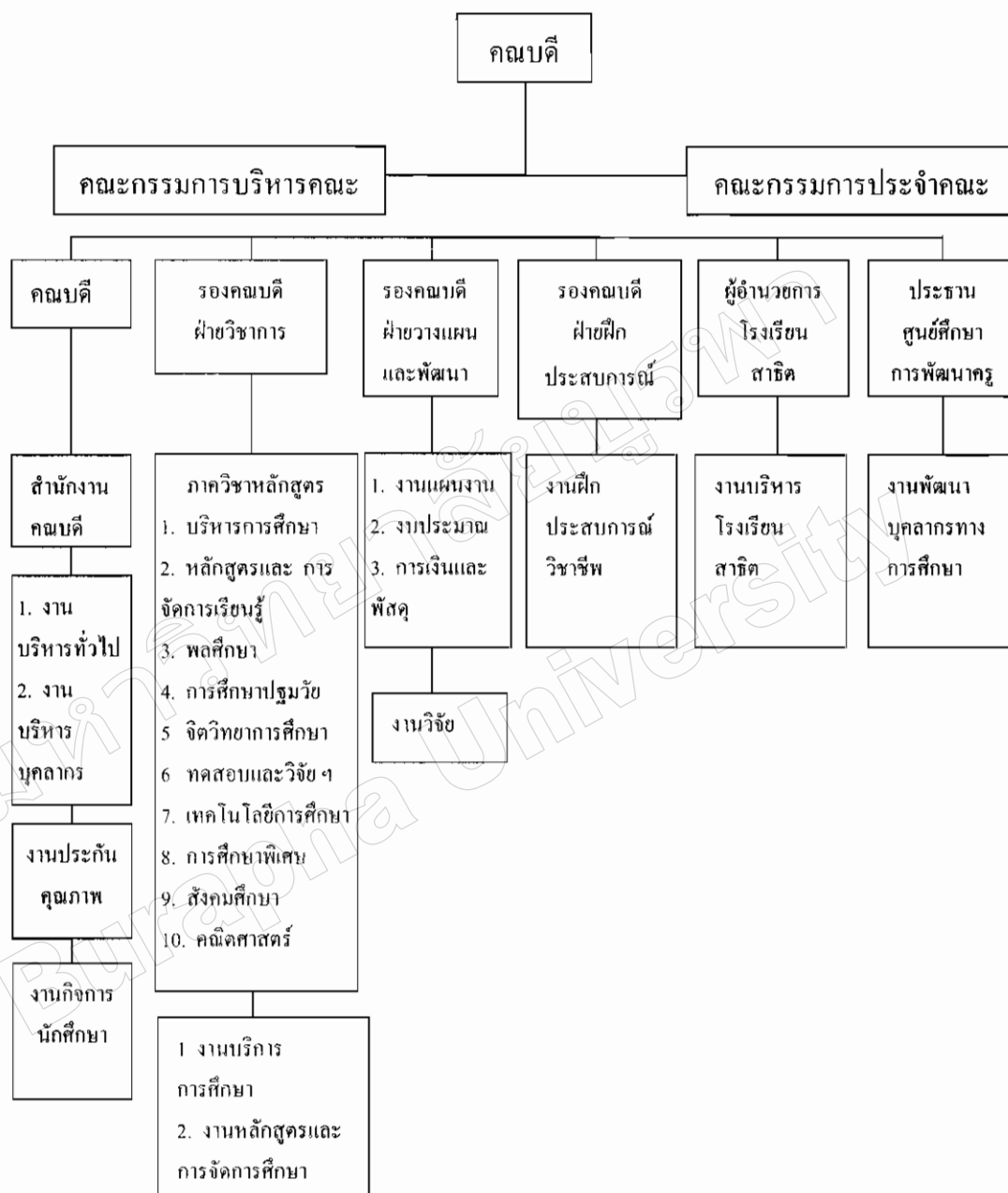
คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตปริญญาตรีที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

1. ความรู้ที่ครอบคลุมสอดคล้องและเป็นระบบในสาขา/ สาขาวิชาที่ศึกษา ตลอดถึงความเข้าใจในทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง
2. ความสามารถที่จะตรวจสอบปัญหาที่ซับซ้อนและพัฒนาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์จากความเข้าใจที่ลึกซึ้งของตนเองและความรู้จากสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยคำแนะนำแต่เพียงเล็กน้อย
3. ความสามารถในการค้นหาการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ตลอดจนการเลือกใช้กลไกที่เหมาะสมในการสื่อสารการวิเคราะห์ต่อผู้รับข้อมูลข่าวสารกลุ่มต่าง ๆ
4. ในกรณีของหลักสูตรวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือ ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพนั้น ๆ
5. ในกรณีของหลักสูตรวิชาการที่ไม่มุ่งเน้นการปฏิบัติในวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในผลงานวิจัยต่าง ๆ ในสาขา/ สาขาวิชานั้น ความสามารถในการแปลความหมายการวิเคราะห์และประเมินความสำคัญของการวิจัยในการขยายองค์ความรู้ในสาขา/ สาขาวิชา

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

1. มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาและข้อโต้แย้ง ทั้งในสถานการณ์ส่วนบุคคลและของกลุ่ม โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมไปปฏิบัติได้
2. สามารถประยุกต์ความเข้าใจอันดั่งแท่งในทฤษฎีและระเบียบวิธีการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาของตน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและข้อโต้แย้งในสถานการณ์อื่น ๆ
3. สามารถพิจารณาแสวงหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการหรือวิชาชีพ โดยยอมรับข้อจำกัดของธรรมชาติของความรู้ในสาขาวิชาของตน
4. มีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการในศาสตร์ของตนให้ทันสมัย และเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของตนอยู่เสมอ
5. มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูง ทั้งในบริบททางวิชาการในวิชาชีพและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

โครงสร้างการบริหารงานของคณะครุศาสตร์

ภาพที่ 4 โครงสร้างการบริหารงานของคณะครุศาสตร์

การจัดการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์เปิดหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตามศักยภาพความพร้อม โดยเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชา ดังนี้

ตารางที่ 1 หลักสูตรคณะครุศาสตร์

หลักสูตร		
หลักสูตร: หลักสูตรที่เปิดสอนจำแนกตามสังกัด (คณะครุศาสตร์)		
ระดับการศึกษา วิชาเอก และคุณวุฒิที่ได้รับระดับปริญญาตรี		
ระดับปริญญาตรี		
วิชาเอก	คุณวุฒิที่ได้รับ	คำย่อคุณวุฒิ
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาสังคมศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
แขนงวิชาฟิสิกส์	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
แขนงวิชาชีววิทยา	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
แขนงวิชาเคมี	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
แขนงวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาภาษาไทย	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาพลศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาคณิตศาสตร์	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต	คป.
ประกาศนียบัตรบัณฑิต		
หลักสูตรประกาศนียบัตร	ประกาศนียบัตรบัณฑิต	ป.บัณฑิต
บัณฑิตวิชาชีพครู	วิชาชีพครู	
ระดับปริญญาโท		
สาขาการบริหารการศึกษา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต	คม.
สาขาหลักสูตรและการสอน	ครุศาสตรมหาบัณฑิต	คม.

บุคลากรของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนด้านต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 47 คน

คณะครุศาสตร์ เป็นคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีภารกิจหลักคือ การให้บริการวิชาการแก่สังคม การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน และทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

1. งานผลิตบัณฑิต

1.1 ผลิตบัณฑิตครูให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย วิสัยทัศน์กว้าง ขอบรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดริเริ่ม รู้จักทำงานเป็นทีม พัฒนาตนเอง เคารพระเบียบวินัยของสังคม กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น และมีความอดทน สู้งาน

1.2 ผลิตบัณฑิตครูตามความต้องการของท้องถิ่นให้มีคุณภาพทางวิชาชีพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

1.3 พัฒนาหลักสูตรให้เข้มข้นทางด้านวิชาการเพิ่มขึ้น โดยการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และครุศาสตรมหาบัณฑิต

1.4 ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยให้มีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

1.5 ส่งเสริมให้มีความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ โดยสร้างเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเน้นประโยชน์ต่อผู้เรียน

1.6 ประสานงานกับฝ่ายวิชาการของสถาบันให้จัดทำแผนการเรียนการสอนของคณะที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมวิชาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์

1.7 ประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

2. งานกิจการนักศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุด

2.1 จัดให้มีการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่และให้การอบรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม และบุคลิกภาพ ให้นักศึกษาเป็นคนดี มีจิตสำนึกที่ดีงาม และมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ โดยให้มีการเข้าค่ายฝึกอบรมภายในสถาบัน ภายนอกสถาบัน ทั้งที่เป็นชนบทและที่ศาสนสถานที่มีความรู้ความสามารถในการฝึกอบรมนักศึกษาได้ดี

2.2 ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และมีความรับผิดชอบ

2.3 ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ฯ

2.4 ประสานงานกับกิจการนักศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยฯ

2.5 จัดให้มีคณะกรรมการกิจการนักศึกษาระดับคณะ เพื่อจัดทำแผนการจัดกิจกรรมของนักศึกษา

2.6 บริหารและจัดการดูแลประสานงานให้นักศึกษาประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัย

2.7 จัดให้มีโครงการติดตามผลบัณฑิตที่จบการศึกษาไปแล้ว เพื่อให้ทราบสถานภาพการทำงานและการนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปแล้วมาใช่มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลมาพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนต่อไป

2.8 ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักศึกษา เช่น การแข่งขันกีฬา จัดสถานที่พักผ่อนและรมรื่น

3. งานวิจัย โดยเน้นประโยชน์ของงานวิจัยไว้ 3 ประการ

สนับสนุนให้บุคลากรของคณะได้มีโอกาสดำเนินงานวิจัย ทั้งทางด้านการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการวิจัยโดยใช้ท้องถิ่นเป็นโจทย์ เพื่อให้มีการใช้ความรู้ทางวิชาชีพครูเป็นทฤษฎีในการดำเนินการ และสร้างตัวชี้วัดในงานภาคการศึกษา เพื่อให้บริการแก่ภาคการศึกษาในการวิจัย และพัฒนากระบวนการในการผลิต สถาบัน เพื่อจะสร้างงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบันในด้านต่าง ๆ

3.1 แสวงหาทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัย เพื่อนำมาพัฒนาบุคลากรและคณะ ฯ

3.2 จัดการเสริมสร้างระบบข้อมูลข่าวสาร และเครือข่ายวิจัยกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ

3.3 สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่ท้องถิ่น

4. งานบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น การให้บริการวิชาการทางวิชาการคณะครุศาสตร์ ให้บริการทางวิชาการแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคคลทั่วไป ที่ต้องการพัฒนาหรือเพิ่มพูนความรู้ และการลงพื้นที่ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ

5. งานส่งเสริมเผยแพร่และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

5.1 จัดกิจกรรมให้นักศึกษาใหม่และนักศึกษาเก่าได้เข้าวัดศึกษาและปฏิบัติธรรม เพื่อน้อมนำเอาธรรมะมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาชีพครู

5.2 ส่งเสริมให้นักศึกษานำเอาศิลปวัฒนธรรมสอดแทรกในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬา วันขึ้นปีใหม่ วันปฐมนิเทศ วันพระราชทานปริญญาบัตร วันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญของชาติ

5.3 สนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้านการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยที่เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น

ภารกิจหลักของคณาจารย์คณะครุศาสตร์

งานด้านการเรียนการสอน การเรียนการสอน คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีทักษะในการทำงานและการจัดการ และมีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรบุคคลของประเทศ เพื่อเป็นการวางรากฐานแห่งความมั่นคงของทุกอาชีพ ดังนั้น คณะครุศาสตร์ จึงกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. อาจารย์ต้องทำเอกสารแนวการสอนตามรูปแบบที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยจะต้องส่งให้ประธานหลักสูตรในสัปดาห์แรกของภาคเรียน ต้องแจกและอธิบายให้นักศึกษาทราบในช่วงแรกของการสอน
2. การจัดการเรียนการสอน ควรใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลาย วิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ และให้ได้รับประสบการณ์ตรง
3. ต้องส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอยู่เสมอ
4. อาจารย์จะต้องสร้างเสริมบรรยากาศแห่งความศรัทธา ให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน
5. อาจารย์จะต้องมอบหมายงานให้นักศึกษาทำอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา โดยอธิบายรายละเอียดในแผนการสอน และแจ้งให้ผู้เรียนทราบในสัปดาห์แรกของการสอน
6. อาจารย์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่นักศึกษาในด้านความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การแต่งกาย และท่วงท่าวาจา
7. การให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้านอกห้องเรียนหรือการเชิญวิทยากรมาบรรยาย จะต้องระบุไว้ในเอกสารแนวการสอนให้ชัดเจน
8. อาจารย์จะต้องจัดตารางนัดหมาย และอยู่ให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่นักศึกษาตามเวลาที่ระบุ
9. ถ้าอาจารย์มีความจำเป็นต้องขาดสอน อาจารย์จะต้องแจ้งประธานหลักสูตรหรือคณบดีทราบ เพื่อไปแจ้งนักศึกษา และอาจารย์จะต้องยื่นเรื่องขอสอนชดเชยต่อคณบดี เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงทำการสอนชดเชยได้
10. คณะและโปรแกรมวิชาจะต้องมีมาตรการผลักดันให้อาจารย์และนักศึกษาผลิตผลงานทางวิชาการ ทั้งการวิจัย งานวิชาการ

งานด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียน เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้เพื่อวัดระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีการอย่างหลากหลายในการวัดตามสภาพที่เป็นจริงของนักศึกษา และมีหลักเกณฑ์ในการประเมินผล คณะครุศาสตร์ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนไว้ ดังนี้

1. อาจารย์ต้องกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนให้ชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชา และสอดคล้องกับเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ต้องระบุวิธีการวัดและประเมินผลไว้ในเอกสารแนวการสอน และอธิบายให้นักศึกษาทราบในสัปดาห์แรกของการสอน
3. อาจารย์ต้องใช้วิธีการวัดผลการเรียนหลายวิธี เพื่อวัดความสามารถของผู้เรียนทุกด้าน เช่น การมอบหมายงาน การให้ทำแบบฝึกหัด การทดสอบย่อย โดยที่คะแนนเก็บระหว่างภาคให้อยู่ระหว่างร้อยละ 50 ถึง 70 และต้องให้ข้อมูลย้อนกลับงานทุกชิ้นของนักศึกษา
4. อาจารย์ที่สอนรายวิชาเดียวกันในภาคเรียนใด จะต้องใช้เกณฑ์การวัดผลเดียวกัน
5. อาจารย์จะต้องทำการวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบ เพื่อจัดทำข้อสอบมาตรฐาน
6. คณะจะต้องจัดประชุมคณะกรรมการวิชาการคณะ เพื่อรองรับผลการประเมินผลการเรียนทุกรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
7. อาจารย์จะต้องศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการศึกษา

งานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

อาจารย์คนมีส่วนรับผิดชอบในงานสอนและงานนิเทศนักศึกษา อาจารย์ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์นิเทศจะต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาของนักศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองให้มีทักษะในด้านการงาน ทักษะการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะปฏิบัติงานในวิชาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ อาจารย์นิเทศยังทำหน้าที่ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบรรลุเป้าหมาย บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศ มีดังนี้

1. นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะ และของมหาวิทยาลัย
2. สังเกตการณ์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา และบันทึกผลการนิเทศแต่ละครั้ง เพื่อติดตามผลพัฒนาการของนักศึกษา

3. พบนักศึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อรับทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา
4. พบกับผู้บริหารของโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและรับฟังข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย
5. ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาเป็นระยะตามที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งรวบรวมและสรุปผลการประเมินส่งคณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
6. อาจารย์นิเทศจะต้องเข้าร่วมการปฐมนิเทศ และการปัจฉิมนิเทศตามที่คณะหรือโปรแกรมจัดขึ้น
7. สรุปปัญหาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่คณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532, หน้า 24) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของเอกชน พบว่า คุณสมบัติด้านวิชาการและความประพฤติของนักเรียนสัมพันธ์กับความสำเร็จในชีวิต และการได้รับการยกย่องจากสังคม สามารถเป็นผู้นำและทำประโยชน์ต่าง ๆ ให้สังคมได้

จรรยาพร ธรณินทร์ (2539, หน้า 53-55) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีของสถานศึกษา คือ มีบรรยากาศร่มรื่น ปลอดภัย มีอุปกรณ์ให้เรียนรู้ทดลองให้เล่น มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้ท้าทายต่อการเรียนรู้ใหม่ ๆ มีบรรยากาศห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มที่ มีสถานที่ที่สงบเงียบ และห้องเรียนรู้ที่สามารถใช้เสียง สนุกได้เต็มที่ บรรยากาศที่ดี แสง สี ความร้อน เสียง ไม่มีมลพิษ มีสถานที่ซึ่งนักเรียนทำงานตามลำดับ หรือทำงานเป็นกลุ่มได้ มีเฟอร์นิเจอร์ เครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียน

จิราภรณ์ งดงาม (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง เปรียบเทียบการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลกับสำนักงานประถมศึกษา ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ สังกัดเทศบาล อายุเฉลี่ย 44.61 ปี เพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่สมรส มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด มีอายุการทำงานเฉลี่ย 21.29 ปี 2) การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลกับสำนักงานการประถมศึกษา ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ด้านวิชาการ ด้านงานกิจการนักเรียน ด้านงาน

บุคลากร ด้านงานธุรการและการเงิน ด้านงานอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งสองหน่วยงานมีการปฏิบัติงานในระดับมากทุกด้าน โดยโรงเรียนสังกัดเทศบาลได้ค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนในสังกัดงานการประถมศึกษาทุกด้านและทุกประเด็น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสองหน่วยงานพบว่า ด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคลากร ด้านงานอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านงานกิจการนักเรียน และด้านงานธุรการและการเงิน ไม่แตกต่างกัน และพบว่าโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเน้นในด้านอาคารสถานที่ ส่วนโรงเรียนในสังกัดงานการประจําศึกษาเน้นในด้านงานธุรการและการเงิน

สมศักดิ์ สันธุระเวช (2542, หน้า 174-175) มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จในการมุ่งสู่คุณภาพการศึกษาได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงสิ่งแวดล้อมในการทำงานของผู้บริหาร ครู บุคลากร และที่สำคัญคือ ห้องเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณลักษณะต่อผู้เรียนประกอบไปด้วยเกณฑ์ดังนี้ 1) ห้องเรียนที่มีคุณภาพเปรียบเสมือนเรือนเพาะชำทางปัญญา เป็นแหล่งสร้างสรรค์ทางปัญญา ไม่ใช่ทรงขังหรือเรือนจำทางปัญญา ซึ่งการสร้างปัญญานั้น คือ การสร้างคนที่มีคุณภาพและช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ 2) ห้องเรียนที่มีคุณภาพ เมื่อเข้าไปเรียนแล้วจะเกิดปัญญา เกิดความคิด เรียนแล้วสามารถเข้าใจความเป็นคน เข้าใจโลก เข้าใจตนเอง มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ 3) ห้องเรียนต้องสร้างปรัชญาความคิดเชิงบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตจริงในความเป็นมนุษย์ ต้องกล่อมเกล่าหัวใจผู้เรียนให้นึกถึงส่วนรวม เสียสละ ทำประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม และประเทศชาติ มิใช่มุ่งประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก 4) ห้องเรียนที่มีคุณภาพต้องพัฒนาผู้เรียนให้รู้วิธีการเรียนรู้ รักการเรียนรู้ ต้องเน้นย้ำทักษะพื้นฐาน ทักษะการคิดระดับสูง และโครงสร้างกระบวนการคิด ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการจัดการ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบ การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การทำงานเป็นทีม ฯลฯ 5) ห้องเรียนที่มีคุณภาพต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องใช้รูปแบบ และยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้เรียน

สาวท ช้างสอน (2542, บทคัดย่อ) ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ ศึกษาเฉพาะกรณี มหาวิทยาลัยเกริก การศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ ศึกษาเฉพาะกรณี มหาวิทยาลัยเกริก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) และประเมินผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามโดยครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้อง

กับวัตถุประสงค์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ราย ซึ่งเป็นผู้ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2538 ถึง 2541 และใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร องค์การส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุโดยเฉลี่ย 25-35 ปี สถานภาพสมรส ส่วนใหญ่ ยังโสด มีอาชีพรับราชการ และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของนักศึกษาต่อปี ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเป็นของนักศึกษา ข้อมูลระดับความพึงพอใจของนักศึกษา แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมแสดงความพึงพอใจของนักศึกษาโดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 49.5 ด้านวัสดุอุปกรณ์แสดงความพึงพอใจของนักศึกษาโดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 59.0 ด้านบริการแสดงความพึงพอใจของนักศึกษาโดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.9 ด้านเนื้อหาวิชา ที่เรียนแสดงความพึงพอใจของนักศึกษาโดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 64.8 ด้านในตัวหลักสูตรแสดงความพึงพอใจของนักศึกษาโดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 53.1 และด้านการประเมินผลแสดงความพึงพอใจของนักศึกษาโดยภาพรวมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 55.0

ไชยวัฒน์ ชาญปริชารัตน์ (2543, หน้า 125-126) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาโรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในด้านบุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอน ส่วนอีก 3 ด้านที่เหลือ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ด้านการประเมินผล การเรียนการสอน ด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอน

พรทิพย์ สระบงกช (2544, หน้า 82) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษา เรียงลำดับความสำคัญของปัจจัย คือ ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านทรัพยากร โดยทั้ง 6 ปัจจัยนั้น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการศึกษา ปรากฏว่ามี 3 ปัจจัยที่เป็นตัว พยายามที่ดีที่สุด เรียงลำดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้าน ผู้บริหาร และปัจจัยด้านทรัพยากร

พิกุล สีหาพงษ์ (2546, หน้า 25-28) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นสิ่งที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ ความดี และความสุขของผู้เรียน คือ การปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นภายในสถานศึกษา

การจัดบริเวณสถานศึกษาให้น่าอยู่ การจัดสวนและปลูกไม้ดอกไม้ประดับสวยงาม ภายในห้องเรียน มีแสงสว่างเพียงพอ อาคารถ่ายเทดี ผู้สอนมีความรู้ความสามารถ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีอาคารเรียนและอาคารประกอบเพียงพอ และวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูหลากหลาย

ศุภณัฐ จุฑาชาติ (2546, หน้า 80) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านโรงเรียน คือ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยการจัดสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของโรงเรียน 2) ปัจจัยด้านผู้บริหาร คือ พฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงออก ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงานและพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ และ 3) ปัจจัยด้านครู คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทและบุคลิกลักษณะของครู เพราะพฤติกรรมของบุคลากรจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ผลปรากฏว่าปัจจัยทั้ง 3 ด้าน สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามัคคี

เสาวณี ละอองเอี่ยม (2546, หน้า 9) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะขาดแคลนครูของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน และแนวทางแก้ปัญหา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนในโรงเรียนที่ขาดแคลนครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ปีการศึกษา 2545 จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าและแบบเลือกตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการตามภารกิจการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การเพื่อปฏิบัติตามแผน การนำ การอำนวยการและการควบคุมกำกับดูแล อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังพบแนวทางการแก้ปัญหาคารขาดแคลนครู โดยการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมสนับสนุนของชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สมจิต เดชคุณรัมย์ (2548) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคารเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัญหาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทัศนะของอาจารย์และนิสิต ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้านปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน รองลงมา ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านอาจารย์ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทั้ง

5 ด้าน ตามทัศนะของอาจารย์พบว่า มีปัญหามากจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานแตกต่างกันมาก ขาดทุนสนับสนุนการศึกษา การค้นคว้าหาหนังสือในห้องสมุดและอินเทอร์เน็ตไม่สะดวก ห้องสมุดคับแคบ ที่นั่งไม่เพียงพอ ไม่มีห้องบริการสื่อสำหรับนิสิตค้นคว้าด้วยตนเอง มหาวิทยาลัย ฯ ขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้นอกมหาวิทยาลัย ฯ และขาดงบประมาณในการซ่อมแซมและจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน และตามทัศนะของนิสิต พบว่า มีปัญหามาก จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ การค้นคว้าหาหนังสือในห้องสมุดและอินเทอร์เน็ตไม่สะดวก สื่อวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ห้องสมุดคับแคบ ที่นั่งไม่พอ ห้องปฏิบัติการทางภาษาไม่เพียงพอและไม่มีห้องบริการสื่อสำหรับนิสิตค้นคว้าด้วยตนเอง

จิตติมา อัครธิติพงศ์ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน วิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของนักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี 4 ปี สาขาวิชาการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ ประจำปีการศึกษาที่ 2/ 2552 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และนักศึกษาเข้าชั้นเรียนมากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป นักศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน วิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในด้านเนื้อหาวิชา ค่าเฉลี่ย 4.37 ด้านผู้สอน ค่าเฉลี่ย 4.37 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย 4.36 และด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย 4.40 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และในด้านปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.94

งานวิจัยต่างประเทศ

เอ็มซอลลา (Msolla, 1995, pp. 15-A) ศึกษาเรื่อง การประเมินการใช้ทักษะการบริหารงาน และความรู้ของครู-ผู้บริหารวิทยาลัยในแทนซาเนีย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสำรวจเพื่อศึกษาการใช้ความรู้และทักษะการบริหารงานของครู-ผู้บริหารวิทยาลัยในแทนซาเนีย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่ครู-ผู้บริหารเผชิญในการปฏิบัติภาระงานทั้งหมดเฉลี่ยแล้วอยู่ในขั้นต่ำ และภาระงานที่ปฏิบัติทั้งหมดมี 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงินและโครงการพึ่งพาตนเอง ด้านการจัดการวัสดุและทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อมอาคารสถานที่ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านกิจการนักศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการวางแผนและพัฒนา ซึ่งในการประเมินนั้น พบว่า งานที่ปฏิบัติได้ยากที่สุด ตามลำดับดังนี้ ด้านการจัดการวัสดุและทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อมอาคารสถานที่ ด้านการเงินและโครงการพึ่งพาตนเอง ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสรุปการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ราไฟพรรณี ตามหลักการจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ การนำ และ การควบคุม (Bartol & Martin, 1991)

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University